

SZAKDOLGOZAT

Somogyi Minka
Mezőgazdasági mérnök BSc

Keszthely
2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Georgikon Campus
Mezőgazdasági mérnök Szak

Lófajták a hagyományőrző egyesületek bemutatóin

Belső konzulens: Dr. Bartos Ádám Sándor
egyetemi docens

Készítette: **Somogyi Minka**
G417TR
nappali tagozat

Intézet: Élettani és Takarmányozástani Intézet

Készthely
2023

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés és célkitűzés	4
1.1 A lovas hagyományőrzés fogalma	4
1.2 A lovas hagyományőrzés fontossága	4
1.3 A magyarok lóval való kapcsolata	4
1.4 A hagyományőrző egyesületek szerepe a lófajták megőrzésében	5
1.5 Célkitűzés	5
2. Irodalmi áttekintés	6
2.1 A hazánkhoz köthető lófajták története és jellemzői	6
2.2 A hucul ló	6
2.3. A shagya arab	7
2.4 A nóniusz	9
2.5 A lipicai	11
2.6 A kisbéri félvér	13
2.7 A gidrán	15
2.8 A furioso-north star	17
2.9 A magyar sportló	18
3. Anyag és módszer	21
4. Vizsgálati eredmények és értékelésük	22
5. Következtetések, javaslatok	29
6. Összefoglalás	31
7. Szakirodalom jegyzéke	33

1. Bevezetés és célkitűzés

1.1 A lovas hagyományőrzés fogalma

A lovas hagyományőrzés olyan tevékenység, amely a történelem és kultúra fontosságára hívja fel az emberek figyelmét és adja át a jövő generációjának. Ez az örökség különböző tevékenységekre vonatkozhat, mint például a harci technikákra, mezőgazdasági munkákra vagy egyszerűen csak az állat iránt érzett tiszteletre és szeretetre. A lovas hagyományőrzés fontos szerepet játszik a kulturális örökség megőrzésében és hozzájárul a lovas életmód népszerűsítéséhez.

A lovas hagyományőrzés fogalma széleskörű és sokrétű lehet. Különböző országokban és régiókban eltérő formában jelenik meg. Azonban a közös vonások közé tartozik az, hogy a hagyományok ápolása és megőrzése a lovak és az ember kapcsolatának fontosságára épül. Ezáltal a lovas hagyományőrzés hozzájárul a kulturális diverzitás megőrzéséhez és a különböző nemzetek hagyományainak megismeréséhez.

1.2 A lovas hagyományőrzés fontossága

A lovak évezredek óta fontos szerepet játszanak az ember életében, legyen szó mezőgazdaságról, hadviselésről vagy szabadidős tevékenységről. Ezért a lovakra való odafigyelés, tisztelet és szeretet a kultúránk és történelmünk fontos része.

Továbbá a lovas hagyományőrzés hozzájárul a lovakról és lovas életmódról szóló ismeretek átadásához. A hagyományokon keresztül az emberek könnyebben megismerhetik az értékeket, amelyeket a lovak és lovasok már évszázadok óta képviselnek. A lovas hagyományőrző egyes ületek tevékenységei révén pedig számos ember számára nyílik lehetőség arra, hogy saját maguk is megtapasztalják a lovas életmód szépségét.

Azonban a lovas hagyományőrzés fontosságát nemcsak a múlt és kulturális örökség megőrzése miatt kell hangsúlyozni, hanem azért is, mert hozzájárul a fenntarthatósághoz és a természetvédelemhez is. Az egyik módja, hogy hozzájáruljon a fenntarthatósághoz és a természetvédelemhez, az a lovakkal végzett mezőgazdasági munka, ami ma már nem igazán jellemző. Azonban néhol kis, házikertekben még mindig látni lovakkal végzett szántást, ekézést. Ez nemcsak környezetbarát, de költséghatékonyabb is, mint az erőgépek használata. Illetve a lovak trágyája javítja a termőföld minőségét is, mivel gazdag szervesanyagban.

1.3 A magyarok lóval való kapcsolata

A magyarok lóval való kapcsolata az ősi időkre nyúlik vissza és szorosan összefonódik a magyar történelemmel és kultúrával. A ló a magyarok számára mindig is fontos volt. Nemcsak a közlekedéshez, hanem a vadászathoz, hadviseléshez és az élelemtermeléshez is elengedhetetlen volt. Az ősi magyarokat általában lovas nomádokként írják le, akik hosszú utakat tettek meg lóháton.

Az a mondás járja, hogy a magyarok lóháton születtek. Ez a ló és lovas szoros kapcsolatára utal. Ez az életforma fontos szerepet játszott az ősi magyarok életében és azóta is szerves része a magyar kultúrának. A nomád életmód miatt a lóháton való közlekedés volt a legmegfelelőbb.

Az ősi magyar mitológiában a ló, mint életforrás és erő jelképeként jelenik meg.

1.4 A hagyományőrző egyesületek szerepe a lófajták megőrzésében

A hagyományőrző egyesületek fontos szerepet játszanak a lófajták megőrzésében. Az egyesületek általában az adott ország hagyományos lovas kultúrájához és fajtáihoz kapcsolódnak és céljuk a hagyományok, örökségek és lófajták megőrzése, bemutatása a jövő generációjának.

Az egyesületek tevékenységei között szerepelnek a bemutatók, versenyek, felvonulások, táborok, egyéb rendezvények, ahol a hagyományos lovas kultúra, ruházat, felszerelés és lófajták kerülnek bemutatásra. Ezek a rendezvények lehetőséget adnak a látogatóknak, hogy megismerjék az ország hagyományos lovas kultúráját és fajtáit.

Az egyesületeknek fontos a fajták megőrzésének fenntartása. A hagyományos magyar lófajtákat állami ménesekben szakszerűen tenyésztik és a kulturális örökségünk részét képezik. Ilyen állami ménesek találhatóak például, Bábolnán, Mezőhegyesen, Kisbéren, Szilvásváradon és Hortobágyon.

1.5 Célkitűzés

Szaktervezésemben szeretném felhívni a figyelmet a magyar lófajták – hucul, shagya arab, nóniusz, lipicai, kishéri, gidrán, furioso, magyar sportló - megőrzésének fontosságára illetve bemutatni ezeket a fajtákat. Kérdőíves kutatásomban pedig felmértem, hogy mely lófajtákkal találkozhatunk a leggyakrabban a hagyományőrző bemutatókon.

2. Irodalmi áttekintés

2.1 A hazánkhoz köthető lófajták története és jellemzői

A ló az egyik legismertebb háziállat és több ezer éve társa az embernek. A Magyarországon kitenyésztett lovak világhírűek és a kulturális örökségünk részét képezik. Gazdasági használatuknak már nincs jelentősége, azonban továbbra is fontos szerepet játszanak az ember életében.

A lóállomány Magyarországon a két világháború között degradálódott, ennek számos oka volt.

Az első világháború okozta gazdasági és társadalmi instabilitás hatására sok tenyésztőnek nehézségei akadtak, így az állomány létszáma csökkent. A háború alatt betegségekkel, táplálékhiánnyal küzdöttek, ez vezetett a lóállomány jelentős csökkenéséhez és a minőségének romlásához.

A második világháború után az államosítás és kollektivizálás politikája a magán lótenyésztésre is hatással volt. Az állami gazdálkodás nem volt hatékony és az állomány fejlesztése nem tartozott a szocialista rendszer programjába. Emellett a gépesítés felváltotta a lovakat a mezőgazdasági munkákban, így még inkább háttérbe szorultak, ami szintén negatívan befolyásolta a lóállomány állapotát.

Az 1970-es években az állam az állattenyésztés fejlesztésére fókuszált és a lótenyésztés is fontos részét képezte ennek a programnak. Ennek ellenére az állomány mérete és minősége már nem az volt, ami az előző évszázadban. A modern mezőgazdasági gépek és közlekedési fejlesztések miatt a lovak száma tovább csökkent.

Az állomány létszáma és minőségének fejlesztése a 21. században javuló tendenciát mutat.

Hagyományos magyar melegvérű lófajtáink közé tartozik a nóniusz, gidrán, furioso, shagya arab, kisbéri, hucul, lipicai, magyar sportló. Hidegvérű lófajtáink pedig a magyar hidegvérű és a muraközi.

A következőkben a melegvérű lófajtáinkat fogom ismertetni. (Kaposi, 2011)

2.2 A hucul ló

A hucul ló a huculok kistestű lova, melyet a Kárpátok pónijának is neveznek. Rendkívül erős, szívós és ellenáll az időjárási viszontagságoknak. A fajta további nevei közé tartozik a kárpáti póni, huculska, hutsul, huzul hucule, huzule.

A hucul nép egy hegyvidéki népcsoport, akik az ukrán Kárpátokban élnek, a Huculvidéken (Huculföldön). Megtalálhatóak Romániában, a Máramaros-vidéken is. A hucul eredetileg pásztornép, értenek az állattenyésztéshez és híresek lovas hagyományaikról. A hegyvidéki körülményeknek megfelelően tenyésztették ki a hucul lovakat, ezek az állatok nagyszerűen alkalmazkodtak a sziklás, hegyvidéki területekhez.

A hucul ló igen közeli rokona a tarpánnak, ami az eurázsiai vadló. Ennek a fajnak az utolsó egyede 1909-ben, Moszkvában pusztult el. A tarpánok öröksége azonban még mindig él, és egyes fajták,

mint például a hucul lovak kapcsolatba hozhatók az őseikkel.

A 19. században a hucul lovakat az osztrák-magyar hadseregben használták, mint hegyi lovakat, akik jól tűrik a zord körülményeket. Az osztrák birodalomban 1972-ben kezdték tervszerűen tenyészteni őket, de nem tartották elég korszerűnek ezt a fajtát, így feloszlatták a tenyésztelepeket és a lovakat pedig a gazdák között osztották szét. Később, 1920 környékén, újrakezdődött a tenyésztés, de a világháború ideje alatt a ménes könyvei és eredményei megsemmisültek. 1953-ban Anghi Csaba, a Fővárosi Állat- és Növénykert igazgatója honosította meg újra a fajtát. Felvidékből behozott egyedekkel nemesítették tovább a fajtát, ezek a lovak kerültek később az Aggteleki Nemzeti Parkban. A hucul lovak populációja ma már meghaladja az 1000 egyedszámot is. A legtöbb hucul ló Lengyelországban, Felvidéken, Erdélyben, Kárpátalján és Csehországban él. Tenyésztését nemzetközi szinten a Hucul International Federation tartja össze.

Ez a lófajta híres az erősségéről és a jó tűrőképességéről, amely lehetővé teszi számára, hogy nehéz terepen is hatékonyan tudjon dolgozni és mozogni. (Internet1)

A hucul ló általában 135-145 cm magas és 350-500 kg súlyú. Testfelépítése rövid, széles. Erős lábai vannak, ami nagy stabilitást biztosít a nehéz terepen történő mozgáshoz. A feje kicsi és erős, mellkasa széles. Hátgerince hosszú, egyenes, ez megkönnyíti a súlyos terhek szállítását. Fő ismertető jele a hátán végig húzódó hátszíj. Színe legtöbbször pej, sötét pej, de előfordul a fakó, egérfakó szín is, néha akad teljesen fekete egyed is. Patái kemények, ezért legtöbbször nem is patkolják.

Híres erős és kiegyensúlyozott személyiségéről, nagyon intelligens és könnyen képezhető, tanulékony. Jó immunrendszere miatt a hucul ló ritkán betegszik meg. Könnyű a tartásuk és kezelésük, mivel kiegyensúlyozott személyiséggel rendelkeznek, ritkán fordul elő velük viselkedési probléma. (Internet2)

A hucul lovakat régen elsősorban erdészeti és mezőgazdasági munkákra használták. De kiválóan alkalmasak szállításra is. Manapság inkább szabadidős tevékenységekre használják, mindemelett sportágakban is jól teljesítenek.

Összeségében a hucul egy hihetetlenül sokoldalú, erős és kitartó lófajta, amely több mint 2000 éves történelemmel rendelkezik.

2.3. A shagya arab

A shagya arab egy elegáns, közepes méretű lófajta, amely eredetileg a 19. században alakult ki Magyarországon. A fajta nevét a Sága nevű arab kancáról kapta, amelyet a magyar állattenyésztő Riedl Frigyes hozta be az országba. A fajta kialakulásában az arab, a lipicai és a magyar lófajták is szerepet játszottak. A shagya arab egy gyönyörű, elegáns és intelligens lófajta, amely sokoldalúan alkalmazható lovaglásra, sportra és katonai célokra is.

A shagya arab egy arab lófajta, amelyet Bábolnán, Mezőhegyesen és Radautzban tenyésztnek

Magyarország történelmi területén, amely régen az Osztrák-Magyar Monarchia területe volt. A fajta kialakulását az Udvari Haditanács 1816-ban hozott parancsának köszönheti. Ekkor rendelték el, hogy a Bábolnán álló elsősorban keleti vérű lóállományt csak arab telivér ménnek fedezhessék. A fajtát kezdetben arab fajnak, később bábolnai arabnak nevezték el. 1978 óta használatos a shagya arab elnevezés.

Csak olyan lovak törzskönyvezhetők a shagya arab méneskönyvben, amelyek származása apai és anyai oldalon egyaránt Bábolnán, Mezőhegyesen, Radautzban illetve a Monarchia állami és magán tenyészetekre vezethető vissza. Szintén fontos, hogy az ISG (Shagya-arab Lótenyésztők Társasága) által elismert méneskönyvben is szerepeljenek. Olyan shagya arab is törzskönyvezhető, amely anyai vagy apai ága a WAHO által elismert és a törzskönyvezési előírásnak megfelel. Törzskönyvezhető továbbá az a ló, amelynek a 4. nemzedékében a 16 ős között legalább 7 a shagya arab.

Az eredeti célja a shagya arab tenyésztésének egy nagytermetű, 150 cm marmagasságú arab ló létrehozása volt, amely ötvözi az arab telivér szépségét és kitartását, de nyugodtabb vérmérsékletű és alkalmasabb háts- és kocsilóként fiatal és felnőtt lovasok számára. Bár magas arab vérhányadú, a shagya arabfajta határozottan elkülönül az arab telivértől, főként a nagyobb méretében, csontozatában és testfelépítésében. A shagya arab ló származási lapja szerint legalább 7, de legfeljebb 9 arab telivér lehet a 16 ős közül a 4. ősi sorban.

A jelenlegi tenyészcél továbbra is a nagytermetű, nemes arab ló kitenyésztése, amely alkalmas háts-fogatóként mindenki számára. A shagya arab ló rendkívül nemes megjelenésű és vérmérsékletében valamint teljesítőképességében is kielégíti a lovassportra és szabadidős tevékenységekre valamint táv- és vadászlovaglásra vonatkozó követelményeket. Az ideális magassága 150 -160 cm bottal mérve és legalább 18 cm-es szárkörmérettel kell rendelkeznie.

A shagya arab ló fejének ék alakúnak kell lennie, száraz és szépen formált, finom feszes bőrrel borítva. A homlok széles, a szemek kifejezők és sötét színűek, amelyet értelmet sugároznak. Az orr cimpák finomak és izgatott állapotban szinte négyzetszerű alakot öltenek. A fülek kicsik és kecsesek, hegyük egymás felé görbül. A nyak magasan illeszkedik, mérsékelt hosszúságú és ívelt, vékonyszálú sörénnyel díszítve. A mar jól izmolt, a hát középhosszú és rugalmas, a far pedig izmos, farka magas faroktűzéssel rendelkezik.

Természete élénk, jóindulatú, tanulékony és szelíd. Lépése energikus és gyors, ügetése lendületes, rugalmas és lebegő, vágója kerek, gördülékeny és térnyerő. Ezen túlmenően, a fajta egyedeinek alkalmasnak kell lenniük a hazai és nemzetközi sportlótenyésztés nemesítésére, szervezeti szilárdságának, kitartásának és teljesítőképességének javítására.

A shagya arab lovakat használják a nemzetközi sportlótenyésztés folyamatos nemesítésében. Ezért a lovassportra való alkalmasság vizsgálata a Teljesítményvizsgálati Szabályzat alapján fokozott

jelentőséggel bír. A fajta egyedei középosztályú szintig alkalmasak kell legyenek a díjlovaglásban, díjugratásban, lovastusában, távlovaglásban, fogathajtásban.

A shagya arab lovak barátságos és könnyen kezelhető természetük miatt igazán alkalmasak lehetnek fiatal, kezdő lovasok számára, akik így eredményesebben szerepelhetnek a sportpályafutásuk kezdetén.

A shagya arab lovak nemcsak távlovaglásban teljesítenek jól, hanem fogatban és díjlovaglásban is kiemelkedő tehetséggel bírnak. Emellett 120-125 cm-es akadályokat is könnyedén átugranak, így hobbi- és oktatólóként is gyakran használják őket. Az utóbbi időben egyre több western lovas választja őket, mivel könnyen kezelhetők, irányíthatók és gyorsan tanulnak. A shagya arab lovakat a hagyományőrző lovasíjászok is nagyra tartják. Gyermekeknek is ideális társaik lehetnek.

Tömegét tekintve kissé tömegesebb a telivérnél. Általában szürke színű, de előfordulhat sárga, pej és fekete színben is. Marmagassága 155-160 cm. (Internet3)

Összeségében a shagya arab ló egy sokoldalú, elegáns és intelligens fajta, amelyet szeretnek a lovasok és tenyésztők egyaránt. A kiváló fizikai és mentális tulajdonságai miatt számos különböző feladatban és sportágban használják, beleértve a távlovaglást, a fogathajtást és western lovaglást is. Emellett szelíd és jóindulatú természete miatt kiváló választás kezdő lovasok számára is.

2.4 A nóniusz

A nóniusz ló eredetileg egy francia mén által, hadizsákmányként került a mezőhegyesi méneshirtokra 1816-ban a napóleoni háborúk idején. A modern kancaállomány Európából történő összeválogatása is kulcsfontosságú szerepet játszott a fajta kialakulásában. Valamint nagy szükség volt a lótenyésztők szakértelmére és kitartó munkájára is, akik határozott céljaikkal és következetességükkel hozzájárultak a fajta kialakulásához.

A nónisz lovak az 1850-es évek elejétől kezdtek kialakulni és használati céljuk az volt, hogy katonai háta- és tüzérhámos lovak legyenek. A kor félvér lovaként kiválóan alkalmazkodtak az ország lóállományának javításához. Ezért a nóniusz fajta gyorsan elterjedt és széles körben tenyésztették őket.

A nóniusz az 1900-as évek elejére már megbecsült fajtának számított és fontos szerepet játszott a magyar lótenyésztés nemzetközi hírnevének kialakításában. A fajta értékét mutatja, hogy túlélte a két világháború pusztítását és az állomány nagy részének eltulajdonítását.

Az 1950-1960-as években a nóniusz eredeti használati módjai átalakultak, mivel a katonai lóigények megszűntek és a mezőgazdasági tenyésztés is visszaszorult.

Az 1980-as évekre a nónisz állomány létszáma jelentősen csökkent, a hagyományos tenyészetek nagy része megszűnt és az általános érdeklődés a fajta iránt visszaesett, a nóniusz fajta kritikus helyzetbe került.

A Nonius Lótenyésztő Országos Egyesület 1989-ben kezdte el tenyésztésszervezési tevékenységét. Az egyesület fő célja a fajtafenntartása, illetve a génkészlet megőrzése volt.

A lótenyésztő egyesület hitvallása a nóniusz fajta hagyományainak és egyedi jellemzőinek megőrzése valamint az elvárt minőség biztosítása a modern kor követelményeinek megfelelően. Az egyesület jól bizonyította ezt a célkitűzést a fogatsport, a rendészeti tevékenységek, a katonai díszelgésben és a nemzetközi szinten elért szabadidős lóhasználat terén elért sikerekkel.

A nóniusz ló egy rendkívül gyönyörű, hatalmas, izmos állat, amely hosszú évek óta lenyűgözi az embereket. Jellemző rá az erős, széles koponya és a magasan ívelt nyak. Az állat szemei nagyok és élénkek, fülei pedig hosszúak és figyelmesen állnak. Az orrlyukak kiterjedtek és jól szellőznek, így a ló hatékonyan tudja áramoltatni a levegőt az orrán keresztül. A nóniusz ló mérete igazán impresszív, hátának magassága általában 160-170 cm között van, míg testtömege 600-800 kg körül mozog.

Az állat izmos testfelépítése és masszív végtagjai jelzik, hogy erős és kitartó. Az állat mellső része széles és erős, hátulja pedig izmos és rugalmas, ami a sebesség és az állóképesség jó kombinációját mutatja. A háta egyenes, a farka pedig magasan ül.

A nóniusz lábainak vastagsága és körmeinek mérete az állat erős munkára született jellegét tükrözi. Az első lábakon erős ízületek feszülnek ki, míg a hátsó lábak elülső részén elhelyezkedő csontok kialakítása növeli a rugalmasságot és a hajlékonyságot.

Az állat mozgása határozott és erőteljes, ami lehetővé teszi számára a nehéz terhek szállítását és a hosszú távú munkát.

Szemei élénkek és okosak, a fülek pedig a ló jellegzetes vonásai.

Egyedülálló munkakészsége és kiegyensúlyozott személyisége révén a nóniusz ló kitűnően teljesít igavonásban, fogathajtásban valamint kiválóan alkalmazkodik az ugrópályákhoz is. A hobbilovaglás területén is bizonyított már, mint sokoldalú állat.

A fajta további fejlesztése érdekében jelenleg az angol telivérekkel keresztezik a nóniuszokat, hogy enyhébb testalkatúak és gyorsabbak legyenek.

Ennek eredményeképp a keresztezett nóniusz lovak már jobban megfelelnek a modern fogatsport igényeinek. (Internet4) (Internet5)

A nóniusz ló hagyományőrző szerepet tölt be a magyar kultúrában és történelemben. A fajta több mint 400 éves múltra tekint vissza és hagyományosan az uralkodóházak, a hadsereg és a nemesi családok által volt nagyra becsülve. Ma a nóniusz lovakat továbbra is használják hagyományőrző célokra. Például a hagyományos magyar fogathajtásban – amely a magyar kultúra és történelem fontos részét képezi – a nóniuszokat gyakran használják, hogy a hagyományos lovas felvonulásokat és versenyeket még autentikusabbá tegyék. Emellett a nóniusz lovak gyakran megjelennek kulturális eseményeken, lovas bemutatókon, hogy bemutassák a magyar lótenyésztés hagyományait és

eredményeit.

2.5 A lipicai

A fajta eredete több mint 400 éves. 1580 május 19-én egy hercegi ménes felállításáról született döntés a Lipicai területen található karszt-tetőn. Céljuk az volt, hogy kiváló minőségű, tűrőképes, a gazdaságot és a pompát minden jellegében tükröző lovakat állítsanak elő a császári udvar számára. A kezdeti időszakban spanyol lovakat használtak a tenyésztéshez, de később egész Európában kutattak olyan méneket és kancákat, amelyek segítségével elérhetővé vált a kívánt cél.

Az első Lipicára került ló egy szürke mén volt, Pluto néven, aki eredetileg a dán királyi ménesben született spanyol ősoktól származott és 1765-ben érkezett Lipicára. Őt követte 1774-ben Conversano, egy fekete ló, a nápolyi királyság legjobb méneséből. Favory, a kiemelkedő teljesítményt nyújtó fakómén 1779-ben született és Kladrubból érkezett a ménesbe, ő lett a modern fogatsportban kiemelkedő teljesítményt nyújtó Favory törzs alapítója. Favoryval együtt vásárolták meg az 1773-ban született Maestoso-t is, aki már 10 éves korában csatlakozott a méneshez. 1803-ban vették meg a ménesbe a pej színű, 13 éves Neapolitanot is, aki Nápolyból érkezett.

Az 1800-as évek elején a Lipicai ménes sem tudta elkerülni az előző évszázadok kiemelkedő tenyésztettségű arab fajtáját, így 1816-ban érkezett Schwarzenberg herceg által tenyésztett arab mén, Siglavy, aki az eredeti lipicai törzsek hatodik megalapítója lett.

Az idők során a ménesek sokszor voltak kénytelenek elhagyni otthonukat az emberi konfliktusok miatt. A háborúk során a méneseket gyakran menekítették az idegen kézre jutás elől, mert attól tartottak, hogy a katonák lefoglalják őket. Időnként hosszabb-rövidebb időre Magyarországra menekítették őket, mint például 1809 és 1805 között, amikor a ménes Mezőhegyesen élt hat évig. Az 1815-ös visszavonuláskor a Mezőhegyesi ménesben maradtak az új variánsok, akiknek a száma tömegesen növekedett. A lipicai ló mezőhegyesi korszakában jelent meg a hetedik törzs, amelynek ivadécai gróf Bethlen Pál erdélyi ménesében születtek.

A Tulipán, a nyolcadik törzs, eredeti spanyol kanca leszármazott a Jankovich-Bésán család Horvát-Szlavóniában található terezováci birtokáról. A Tulipán nevű kanca utódai főként a horvát és a romániai ménesekben lettek fedeztetve, majd innen kerültek be a fajtába.

Az Osztrák-Magyar Monarchia 1870-ben jött létre, majd négy évvel később, 1874-ben alapították az erdélyi Alsószombatfalván a fogarasi ménes állományát, amely napjainkig is a fajta legjelentősebb ménese. Az első világháború előtti időkben a magyar Földművelésügyi Minisztérium 1912-ben áthelyezte a fogarasi ménes állományának nagy részét a Bábolnai Ménésbe a háborús készülődés hatására. Annak ellenére, hogy a Bábolnai Ménés környezeti viszonyai eltértek a fogarasi ménesétől, az állomány fejlődése kiemelkedő volt, és minősége más európai ménesekhez viszonyítva is kiválónak számított.

Az 1950-es évek elején azonban kísérletek kezdődtek a lipicai fajtájú lovak áttelepítésére a Bükk-fennsíkra, amely Lipicához hasonló környezetet biztosított volna. Csipkésutat találták a legmegfelelőbbnek, majd 1953-ban a csikóévjáratokkal és 1954-től a pedig a szilvásváradai telep felépítésével megkezdődött a lipicai lovak telepítése a Bükk hegységbe. 1959-re már valamennyi lipicai kanca átkerült Bábolnáról Szilvásváradra. Az időközben megszűnt egykori magánménések, mint a tatai Esterházy, mozsgói Biedermann és pusztaszeri Pallavicini uradalom szétszóródott kancái is megtalálták otthonukat a szilvásváradai ménesben. (Tóth, 1980)

A lipicai lófajta már több, mint 400 éves tenyésztői múlttal rendelkezik, így nagyon stabil és egységes küllemű. Ugyanakkor az egyes országokban vannak enyhén eltérő külső jegyek és sajátosságok. Például Romániában és Horvátországban az állatok fejprofilja egyenes, csak enyhén ívelt, míg a lipicai tenyésztésekben inkább kerekded a fejforma. A lipicai fej aránylag nagy a testhez képest, de nem túl durva vagy tömört. A szemek nagyok, élénkek és okosak, míg a nyak izmos és magasra illeszkedik. A fara rendkívül széles és jól izmolt, vízszintesebb irányultságú, hogy megfeleljen a munkavégzés igényeinek. A széles mellkas miatt a lapocka kissé meredek, míg az első - és hátsólábak izmosak és jól csontozottak. A mozgása nem nagyon terjedelmes, de nagyon hatékony és akciós, amely a fogatsportban való felhasználásra kiváló. Az utóbbi generációkban a fogatsportra való tenyésztésének köszönhetően a lipicai lovak akciós mozgása még jobban kidolgozottá vált, ami fontos szelekciós szempont lett.

A lipicai ló méretei eltérhetnek az egyes tenyészetek és országok standardjaitól. A marmagassága bottal mérve 152-162 cm, szalaggal mérve 163-171 cm, az övmérete pedig 185-197 cm. A szárkörmérete általában 21-23 cm. A szilvásváradai lipicai lovak általában tömegesebbek, míg a fogarasi és lipicai állomány általában könnyebb.

A lipicai fajta általában szürke színű, de időnként előfordulhat fekete vagy pej változat is. Más színárnyalatok szinte kizártak.

A lipicai ló az egyik legjellegzetesebb barokk stílusú lófajta. Jellemzői közé tartozik a magas intelligencia, az engedelmesség, a jó munkakészség és az ellenálló képesség, és mivel nem túl igényes, ezért könnyen kezelhető és ápolható. Az állat mozgása különösen lenyűgöző, nagyon rugalmas és akciós, amit például a Bécsi Spanyoliskola is kihasznál, amikor előadásait tartja világszerte lipicai lovakkal. A lipicai lovak különösen sikeresek a magyar fogathajtó versenyeken, hiszen Abonyi Imre, Bárdos György, Lázár Vilmos világbajnoki címét is lipicai lovakkal nyerték el. Valójában a mai magyar fogathajtó válogatott mezőnyének 80 százaléka lipicai lovakból áll.

Azért is különleges ez a fajta mert 400 éve tenyésztik tisztán és azóta sem használtak idegen fajtákat a tenyésztés során, kivéve egy arab cseppvérkeresztezést az 1800-as évek elején. A Lipicai Lótenyésztők Világszövetsége szerint csak az lehet igazi lipicai ló, amelynek szülei apai oldalon a hat

klasszikus törzs egyikébe vagy az Incitato és Tulipán törzsekbe tartoznak, anyai oldalon pedig a 12 klasszikus kancacsaládra vagy a LIF által elfogadott korábbi tradicionális ménesek kancacsaládjaira vezethetők vissza. Ezért a fajtát gyakorlatilag zárt törzskönyvben tenyésztik. (Internet 6) (Internet7) A lipicai ló hagyományőrzés szempontjából azért fontos, mert ez a fajta Európa egyik legősibb tenyésztési programjának eredménye, amely már több mint 400 éves múltra tekint vissza. A lipicai lovak hagyományosan fontos szerepet játszottak az európai udvarok életében, és különösen nagy jelentősége volt a klasszikus lovaglókultúra és fogathajtás fejlődésében. A fajta őrzése és továbbtenyésztése a múltunkra emlékeztet és a kultúránk fontos részét alkotja. Emellett a lipicai ló mozgása, szépsége és intelligenciája miatt ma is népszerű és keresett fajta az egész világon, így gazdasági szempontból is jelentős lehetőségeket rejt magában.

2.6 A kiséri félvér

A Komárom megyében elhelyezkedő településről kapta a fajta a nevét, amely Székesfehérvár és Győr között fekszik. Itt a Batthyány család az 1758-59-ben megszerzett birtokon egy modern gazdaságot hozott létre. A birtok tulajdonosai, Batthyány Kázmér és testvére Gusztáv, sikeres tenyésztők voltak, akik angol telivér lovakat tenyésztettek. Batthyány Kázmért az 1848-49-es szabadságharcban játszott szerepe miatt jelképesen kivégezték és 1853-ban I. Ferenc József császár elrendelte egy nemes vérű katonai ménes kialakítását az elkobzott birtokon. Nemes vérű lovak alatt akkoriban angol telivér lovakat értettek, de az eredeti terv szerinti 300 angol telivér anyakancájának összegyűjtése még az Osztrák-Magyar Monarchia számára is elérhetetlen célnak bizonyult. Ezért a ménes állományát az akkori kincstári és udvari ménesekből, valamint nagyobb magánménesek állományából telepítették Kisérré.

A Kisérré telepített állomány alapvetően vegyes származású volt, azonban típusában és küllemében gondosan válogatott állomány volt, amelyet több generáción keresztül folyamatosan angol telivér fedezőménekkel tenyésztettek. A ménes első parancsnoka, Franz von Ritter altábornagy a nagy értékű és a minőségi lótenyésztés számára fontos angol telivér méneket a ménes állományának fedeztetése mellett a köz rendelkezésére bocsátotta. Ennek köszönhetően már 1855-től általánossá vált Kiséren, hogy az angol telivér ménék a ménesi kancák mellett a magántenyésztők telivér vagy félvér kancáit is fedezhették. Így nemcsak a ménék jobb kihasználását és a kiváló tenéshanyag elterjedését érték el, hanem a fedeztetési díjakból számottevő bevételekhez segítettek a ménest.

Az intenzívebb mezőgazdasági termelés miatt egyre erősödött az igény a kiséri félvérek tömeges tenyésztésére. Ehhez először a kiemelkedő örökítő képességű telivérek után állítottak fel félvér törzsméneket a ménesben. Emellett a mezőhegyesi félvér méneket is alkalmazták (Furioso XXIII, Furioso VII, North Star XXV). Ennek eredményeképpen a már túlfinomított típusú állomány konszolidálódott, tömegesebbé vált, de továbbra is megőrizte nemességét, eleganciáját, gyorsaságát

és kitartását. Az értékes tulajdonságok megtartása érdekében a fiatal törzskanca-jelölteknek terepen és vadászlovaglásban kellett a kijelölt feladatot teljesíteniük.

A II. világháború előtt a mozgás és használati tulajdonságok javításának céljából trakehneni fajtából importáltak törzsméneket a kisébri ménesbe és ezzel új törzset alapítottak.

Az 1944-es háborús események hatására a kisébri ménes állománya két csoportra oszlott. Az egyik csoportot, 330 mént, kancát és csikót különböző uradalmakban helyeztek el az ország területén, míg a másik csoportot, 7 törzsmént, 145 anyakancát, 55 méncsikót, 63 kancacsikót és 10 szopócsikót Bergstettenbe menekítettek. Itt várakoztak a hadi események kedvezőbb fordulatára. Az Amerikai Egyesült Államokba hajóztattak 78 egyedet hadizsákmányként, amelyek ott elárvereztek. A fajtatiszta tenyésztésüket a Hungarian Horse Association 1953-ban való alapításának köszönhetően ott elkezdték.

Később, 1948-ban három külön szállítmányban, 150 kisébri ló tért vissza hazájába. Ezek az állatok az országban található különböző magánménesekből származtak. 1954-ben a sárvári ménes kancáival és a méntelepeken talált ménekkel egyesült ez az állomány és elkezdődött a fajta regenerálása.

A Kisébri-félvér Lótenyésztő Országos Egyesület megalapítása 1899-ben történt. Azóta az egyesület jelentős eredményeket ért el a fajta hagyományos értékeinek megőrzésében és a modern sportló követelmények megvalósítása terén.

Ez a fajta hasonlít az angol telivérre, magasabb félvér típus. A kisébri küllemét szigorúan válogatják, ami miatt a fajta megőrizte telivér jellegét. A kisébri félvér határozottan háttas típus, de könnyebb munkára is alkalmas. A fejük nemes és szikár, egyenes profilvonalú, a nyak hosszú és jól ívelt, többnyire középmagasan illesztett, de előfordulnak alacsonyabb nyakillesztésű egyedek is. A marjuka telivér hatásának köszönhetően magas és hosszú, a lapockájuk dőlt, hosszú és eléggé szabad mozgású, de vannak olyanok is, akiknél e tekintetben kifogásolható a helyzet. A hátuk gyakran előremélyedt, faruk jól izmolt és gyakran almafarkú. A mellkasuk a magas félvér jellegnek megfelelően mély és kevésbé dongás. A lábállásuk ritkán kifogásolható. (Internet 8)

A kisébri lovak szinte minden lovassportban jól használhatóak. Annak ellenére, hogy a fajta elveszítette a korábbi hírnevét a századforduló és a két világháború közötti időszakban, ma is a legjobb lófajták közé tartoznak acélos testfelépítésük, robbanékonyságuk, keménységük és nemességük miatt. Ezért nemcsak a hobbi lótartók, hanem teljesítménysportokban résztvevők körében is népszerűek. Marmagasságuk általában 163-179 cm, leggyakrabban előforduló színük a sárga, pej, de akadnak köztük szürkék és feketék is. Leginkább a military sportban használják őket, de díjugratásban is számos eredményt értek már el. (Ócsag, 1989) (Internet9)

A kisébri félvér lovak hagyományőrző szerepe abban rejlik, hogy az őshonos magyar lófajták közé

tartozik, amelyek évszázadokon keresztül fontos szerepet játszottak a magyar társadalom életében. A fajta a múltban kiváló szolgálatot tett a mezőgazdasági munkákban, a hadseregben valamint az élet minden területén, ahol lovakat használtak. Ma a kiséri félvér megőrzése, tenyésztése és népszerűsítése a lótenyésztők és a lovas közösség egyik fontos célkitűzése, hogy a fajta továbbra is fennmaradjon és hozzájáruljon a magyar lótenyésztés hagyományainak ápolásához. Emellett a kiséri félvér lovak a hagyományos lovas versenyek, fesztiválok és felvonulások fontos résztvevői is, így tovább erősítve a fajta kapcsolatát a hagyományokkal.

2.7 A gidrán

A mezőhegyesi lófajta a klasszikus vonaltenyésztés és a szigorú hátság használat következtében alakult ki. A fajta törzse a Bábolnáról Mezőhegyesre került Gidrán II-nek és később 1825-ben született Gidrán VII-nek köszönhetően jött létre. A fajta kialakulásában mintegy 200 kanca játszott szerepet, azonban többségük eltűnt az idők folyamán. Jelenleg három genealógiai vonal van, amelyek még mindig fennmaradtak.

Az 1900-as évek elejére az elegáns megjelenésű, tetszetős küllemű, edzett, kitartó huszárló lett kitenyésztve. Lengyelországban és Bulgáriában is népszerűvé vált, de az 1880 -as évektől kezdve a horvátországi fedezettési állomásokon is használták. 1970-es évek elejére csak három fajtatiszta mén és 17 fajtatiszta kanca maradt Magyarországon. Emiatt az állami tenyésztésszervezet sürgős intézkedéseket tett, és a gidránt veszélyeztetett fajtává nyilvánította. 1975 -ben Borodpusztán rekonstrukciós programot indítottak. (Internet10) (Internet 12)

A rendszerváltás idején, a civil tenyésztésszervezetek újjáéledésekor kevesebb, mint 100 kancát tartottak az országban. A közép-kelet-európai politikai változások lehetővé tették a román megszálló hadsereg által hadizsákmányként elhurcolt gidrán populációból a Magyarországon már kihalt kancacsaládok és mén genealógiai vonalak egyedeinek visszaszerzését és tenyésztésbe állítását. Ez nagy lendületet adott a fajtának és megoldotta a vérfrissítés problémáját.

A gidrán fajtát jelenleg is tenyésztik Magyarországon és néhány más országban, például Romániában, Szlovákiában.

A fajta tenyésztése során a tenyésztők fontosnak tartják az eredeti gidrán vonalak megőrzését, ugyanakkor azon dolgoznak, hogy a fajta tulajdonságait modern követelményekhez igazítsák, mint például a sportlovaknál elvárt tulajdonságokat. Így a gidránokat hagyományos vonalakon kívül sportfajtában is tenyésztik, mint például a díjugrató, díjlovagló, western stílusban lovagló lovak között.

A tenyésztési programokban a gidránoknál a tenyészkancák és ménlovak válogatását, a fajta tulajdonságainak fenntartását és javítását valamint a genetikai diverzitás megőrzését tartják szem előtt. A tenyésztési programok a fajta tenyésztői szövetségek által szervezett kiállításokon,

lovasversenyeken és a fajta népszerűsítése érdekében rendezett eseményeken is bemutatásra kerülnek.

Az 1900-as évek elején a Mezőhegyesi Nemzeti Ménesbirtok célja az volt, hogy olyan gidránokat tenyészessenek ki, amelyek elegánsak, szép külleműek, könnyen lovagolhatók, jó képességűek, edzetek és kitartók. Egy ilyen ideális gidrán külleme többek között magában foglalta a sárga színt is. Ezért a gidrán színe kizárólag sárga lehet, esetleg több-kevesebb fehér jeggyel.

A gidrán a testfelépítése alapján középmeretű, izmos testalkatú lófajta. Átlagosan 160-170 cm magas, marmagassága ívelt nyakával és hosszú lábaival arányos testet alkot. Feje elegáns, kifejező, széles homlokkal, tág, érzékeny orral és nagy, tükröződő szemekkel. Nyaka hosszú és ívelt, izmos, amely elegáns megjelenést kölcsönöz a lónak. Mellkasa széles és mély, háta egyenes, dereka rövid és erős. Farának domború formája van és farizmai erősek. Lábai hosszúak és izmosak, a lábfejek pedig kicsik és strapabírók.

A gidrán fajtában jelenleg az angol-arab hatás ellenére is erős csontozat és tömegesség figyelhető meg. Ennek oka, hogy az utóbbi két évtizedben alkalmazott ménnek nagy ráhája meghatározó szerepet játszott ebben. A fajta célkitűzése a jövőben a testtömeg megőrzése mellett a nemesség és elegancia növelése. A lábszerkezet többé-kevésbé szabályos, az állomány pedig nem szenved durva lábszerkezeti hibáktól.

A Kisbéri-félvér és Gidrán Lótenyésztő Országos Egyesület 1992 óta felelős a fajta fenntartásáért és nemesítéséért. A fajta nagyobb tenyésztői közé tartozik a Pannon Lovasakadémia marócpusztai ménese és Vörös József gyűrűsi ménese is, míg kisebb tenyésztőknél is előfordul a fajta. A gidrán fajta hazánkon kívül Romániában, Szlovákiában és Bulgáriában rendelkezik kisebb populációval, ezért a fajtatiszta állomány fenntartása nemcsak a fajta, hanem a világörökség szempontjából is fontos.

A gidrán fajta jelentős szerepet tölt be a hagyományőrzésben, hiszen a fajta maga is hosszú történelmi hagyományokkal rendelkezik. Használták őket mezőgazdasági munkára is korábban, így például szekérhúzásra, szántásra, de akár harcászati feladatokra, huszárlóként is használták. (Internet11)

A gidrán fajtát azonban nemcsak a múltban alkalmazták, hanem napjainkban is jelentős szerepet tölt be a lovasok életében. Ezt a fajtát gyakran mutatják be kiállításokon, rendezvényeken, lovasjátékokban és az egyik legnépszerűbb magyar lófajta is. Jellegzetes megjelenése és temperamentuma sokakat vonz. A gidrán fajta a magyar lótenyésztés egyik büszkesége, amely a magyar történelem és hagyományőrzés fontos részévé vált. Az erős testalkat, a kiegyensúlyozott jellem, az elegancia és a gazdag történelmi háttérrel rendkívül vonzóvá teszi a lótenyésztők és lókedvelők számára. A fajtatiszta gidránok száma korlátozott, ezért nagyon fontos a fajta fenntartása

és továbbfejlesztése. A gidrán fajta gazdag múltjával, kiváló tulajdonságaival és szépségével biztosítja helyét a magyar lótenyésztés kincsei között.

2.8 A furioso-north star

A Császári és Királyi Ménesintézet megalakulása után, 1841-ben kezdődött a fajta kialakulása, melynek célja nagy rájáru, csontos, tömeges és jó munkakészségű lovak előállítása volt a hadászathoz. A fajta alapító ménjei Furioso Senior és North Star Senior, mindketten angol telivérek voltak, jó csónalappal, szikár lábszerkezettel és kiemelkedő küllemmel. Mindkét mén galopperedményei nagyon jók voltak és ezek a tulajdonságok megjelentek az utódaikban is.

Furioso Senior pej színű angol telivér mén volt és jelentős versenyeket nyert Angliában és Magyarországon egyaránt. Anyja, Miss Fury is kiemelkedő tulajdonságokkal rendelkező kancának bizonyult. Furioso 1841-ben került a mezőhegyesi félvérkeresztezésbe, ahol tíz tenyésztés alatt 95 mén és 81 kancacsikó született utána. Az ivadékaik robosztusságukkal és szilárd szervezetükkel tűntek ki a félvér ménesből és jól tükrözték az alapító erős csontozatát, hibátlan testfelépítést.

North Star Senior, fekete színű angol telivér mén volt, aki 1852-ben került Magyarországra és Mezőhegyesen 1853-tól 1861-ig fedezett a pej színű angol-félvér típusú ménesben, ahol 53 mén és 61 kancacsikó született. Nagytermetű, élénk vérmérsékletű, szép küllemű, jó mozgású és rendkívül kitartó ló volt. Az utódai jellemzően későn értek, emiatt is párosították őket a jó fejlődésű, erőteljesebb furiosokhoz.

Összességében, a furioso-north star fajta a Császári és Királyi Ménesintézet megalakulását követően alakult ki és az erőteljes telivér alapító ménjeik, Furioso Senior és North Star Senior, nagy hatással voltak a fajta kialakulásában. Mindkét mén kiemelkedő tulajdonságokkal rendelkezett, amelyek átvihetők voltak utódaikra, és ezek a tulajdonságok még ma is megfigyelhetők a furioso-north star fajtában.

A két törzsmén, Furioso Senior és North Star Senior származása hasonló és több helyen is rokonságot mutatnak egymással. Mindkét lovat használták a tenyésztésben és néhány generáció elteltével történt a két törzs szétválasztása és a négy genealógiai vonal alapítása (Furioso A, Furioso B, North Star A, North Star B), amelyeknek rendszeres kombinációja biztosította a genetikai változatosságot a fajtában. A nem kívánatos hibákat és hiányosságokat az angol telivér ménék használatával igyekeztek javítani. A furioso-north star vagy mezőhegyesi félvér mint fajta megjelenése 1867-ben kezdődött.

A fajta igencsak népszerű volt a katonai és mezőgazdasági területeken is. Azonban a következő száz évben a történelmi események miatt a fajta fejlődése és terjedése többször törést szenvedett, egészen az 1980-as évek végéig, amikor elhatározták, hogy a hagyományos magyar fajtákat genetikailag és fenotipikusan elkülönítve újra tenyészteni kezdik. Az 1989-es év nagyon fontos volt a fajta életében,

mert ekkor már jelentős számú ló magánkézben volt, de még működő szövetkezetek és gazdaságok is csatlakoztak a Furioso-North Star Lótenyésztő Országos Egyesület által felügyelt fajtában történő fenntartáshoz és tenyésztéshez.

Ez az egyesület ma is felelős a tenyésztés szervezési és fenntartási munkáiért. A 2000-es évek elején hosszas előkészítés után megegyeztek abban, hogy a fajta nemzetközi együttműködésére van szükség Magyarországon és a határon túl. Napjainkban rendszeres nemzetközi bemutatókat szerveznek a fajta népszerűsítése és az egységes tenyésztési célok mentén történő tenyésztés érdekében. 2004-ben a furioso-north star fajtát Nemzeti Kincsé nyilvánították és az alacsony egyedszám miatt a védett őshonos állatfajok közé sorolják őket. (Internet14) (Internet15)

A furioso-north star fajta egy rendkívül sokoldalú és hasznos fajta, amely jól alkalmazkodik a szélsőséges éghajlati és talajviszonyokhoz. Az erőteljes csontozatú, arányos testalkatú ló hosszú élettartammal rendelkezik és munkában edződött. A kancák átlagosan 160-065 cm magasak és a fajta általában pej színű, de lehetnek fekete vagy sárga egyedek is. Azonban a sárga egyedek törzsállományban tartása egyáltalán nem jellemző. A szürke egyedeket szintén nem preferálják, viszont Szlovákiában mind a szürke és a sárga példányokat egyaránt törzskönyvezik. 2004 óta Magyarországon is elfogadott a szürke szín. (Internet13)

Eredetileg kifejezetten katonai célokra tenyésztették ki őket, ma is kiválóan alkalmas lenne hadi lónak. Emellett azonban nyugodt és kiegyensúlyozott természete miatt kiváló hobbi- és oktató lónak is szolgálhat. Versenylóként is nagyon sikeres, különösen díjugrató és díjlovagló versenyeken. Bárki számára ajánlott, akinek érdeklődése van a lovas sportok iránt. Emellett fogatban és mezőgazdasági munkákban is kiemelkedően teljesít.

A furioso-north star fajtának fontos hagyományőrző szerepe van, hiszen történelmi szerepe volt a hadseregben és a gazdálkodásban is. A fajtát eredetileg a Magyar Királyi Honvédség használta hadi lóként, majd a gazdálkodásban is jelentős szerepet játszott robosztussága és kitartása miatt. Ma sok helyen használják a fajtát lovasturizmusra, kiegyensúlyozott, nyugodt természete miatt. Emellett a fajta számos kiállításon és lovasrendezvényen szerepel, ami további lehetőséget ad arra, hogy megismertessék a fajta történelmi és kulturális jelentőségét a nagyközönséggel, így segítve a hagyományok ápolását és továbbvitelét a következő generációk számára.

2.9 A magyar sportló

Az 1950-es években a magyar mezőgazdaság megváltozott a második világháború után, amikor a lovakat gépekkel helyettesítették. Ennek következtében a magyar lótenyésztés is átalakult, ideértve a híres Mezőhegyesi Ménesgazdaságot is. A korábban itt tenyésztett lovakat áthelyezték más ménesekbe és a vezetőség új célokat határozott meg a tenyésztés számára. Egy új alapítólevél kiadása 1962-ben a Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Minisztérium által a Mezőhegyesi Ménesgazdaságnak

új irányt adott.

Az alapítólevél arról szól, hogy a magyar lótenyésztésnek hogyan kell alkalmazkodnia a nemzetközi sportvilág elvárásaihoz és a hazai igényekhez. Az alapvető feladat a nagyobb képességű, nemzetközi szinten is versenyképes magyar ugrósportló kitenyésztése. A kívánt tulajdonságok közé tartozik a jó örökítő anyag, a tömegesség, rámás testalkat, tetszetős megjelenés, nyugodt vérmérséklet, jó ugróképesség és könnyű idomíthatóság. A cél az, hogy a magyar lótenyésztés és a mezőhegyesi tenyészmunka a lovassport világversenyein is megállja a helyét.

A fenti célkitűzések eléréséhez egy változatos állomány állt rendelkezésre, amely tartalmazott nóniuszt, mezőhegyesi félvért, gidránt és néhány ismeretlen eredetű kancát is. Később az állományt néhány import kancával egészítették ki valamint, olyan magyar tenyésztésű lovakkal, amelyek már bizonyítottak a sportban.

Ehhez a változatos állományhoz holsteini, hannoveri és angol telivér méneket állítottak a tenyésztésbe. Az angol-arab anyától származó Ramzes fia, Ramzes Junior és a telivér Anblick apaságú holsteini mén, Aldato kiemelkedő jelentőséggel bírtak. Az angol telivér mének, mint például Merengő, Chitet, Korrenbleem és Kemál, nagy hatást gyakoroltak a törzstenyészetekben.

Az 1980-as moszkvai olimpiára 18 évvel a mezőhegyesi sportló tenyésztésének elindítása után a magyar csapat a negyedik helyen végzett. A csapat minden lova és tartalék lova is mezőhegyesi tenyésztésű volt, ez bizonyította a tenyésztési irányt. A mezőhegyesi sportló 1984 -ben állami elismerést kapott.

Az elismerés után az első tíz évben a mezőhegyesi sportlovak továbbra is kiemelkedő színvonalon szerepeltek, azonban a rendszerváltozás hatásai szintén megjelentek a tenyésztésben. A törzskanca állomány egy része még mindig megőrizte a genetikai értékeit, de az elért eredmények fokozatosan elmaradtak. Az ágazat költségeit a kiváló genetikájú lovak értékesítésével csökkentették. Azonban még mindig megtalálhatók a kiemelkedő kancacsaládok egyedei, amelyek az egyedülálló állomány részét képezik. (Internet16)

Bár az állományban nagyon sokféle génkombináció található, mégis viszonylag egységes küllemű lovakat lehet találni, mivel a felhasznált fajták tenyésztése hasonló célokat követett. A mutatós jellemzők közé tartozik a nagytestű, egyenes fej, széles homlok, széles tarkó, hosszú és ívelt nyak, közepesen magasan illeszkedő far, közepes hosszúságú, izmos hát és rövid, feszes ágyék. Farát terjedelmesség jellemzi, mellkasa közepesen mély, enyhén hajlított. Lábai rendkívül szabályosak.

A magyar sportló belső tulajdonságai nagyon fontosak a tenyésztésben és versenyzésben egyaránt. Az ilyen tulajdonságok közé tartozik a lovagolhatóság, az érzékenység, az intelligencia, a bátorság, a koncentráció valamint az állóképesség és a kitartás. Magasságát tekintve 165 -170 cm körüli, színe általában pej, de igazából bármilyen más színben is előfordulhat. (Internet17)

A lovagolhatóság az egyik legfontosabb belső tulajdonság, amely a ló és lovas közötti kapcsolat minőségét jelenti. A jó lovagolhatóság közé tartozik a ló könnyen irányíthatósága is, így a lovasnak nagyobb biztonságot biztosít a ló. Az érzékenység is kulcsfontosságú tulajdonság, amely segít a lovasnak finom jelzéseket küldeni a lónak, ezzel lehetővé téve a pontosabb irányítást és a jó kommunikációt.

Az intelligencia és a bátorság is nagyon fontosak a magyar sportlóban. Ugyanis az intelligens ló könnyen tanul és jól alkalmazkodik az új helyzetekhez valamint jobban képes kezelni a stresszt is. A bátor ló képes megbirkózni a nehéz helyzetekkel, akadályokkal, amelyek gyakran előfordulnak a versenyeken, tréningeken.

A koncentráció és a figyelem is kulcsfontosságúak a versenyeken, ahol a lónak folyamatosan figyelnie kell a lovas jelzéseire és figyelmet kell fordítania a pályán előforduló akadályokra és kihívásokra. A kitartás pedig lehetővé teszi a ló számára, hogy folyamatosan teljesítsen, még akkor is, ha már fáradt vagy stresszes.

Ezen belső tulajdonságok nagyon fontosak az eredményes sportlótenyésztésben és versenyzésben és a magyar sportló tenyésztése során is ezekre az értékekre kell nagy hangsúlyt helyezni.

A magyar sportló nemcsak a lótenyésztésben és sportban játszik fontos szerepet, hanem a hagyományörzésben is. Az ősi magyar lovas hagyományokat, mint például a lovasíjászatot, gyakran a magyar sportló használatával mutatják be.

Emellett a magyar sportló fontos szerepet játszik a hagyományos magyar lovasversenyeken, bemutatókon, ahol a lovak tradicionális lovas felszerelésben mutatják be tudásukat. A magyar sportló így ma is hozzájárul a magyar ló- és lovas hagyományok megőrzéséhez és ápolásához.

3. Anyag és módszer

Az évszázadok során a lovak számos szerepet töltöttek be a magyarok életében, mint például mezőgazdasági munkaerő, hadiállat, szállítóeszköz vagy sporttárs. Ezeken a területeken a lófajták széles skálája volt jelen, amelyek egyedi tulajdonságokkal rendelkeztek és hozzájárultak a magyar kultúra gazdagságához. Azonban napjainkban, a lótenyésztésben a modern fajták elterjedése miatt sok régi magyarfajta veszélybe került, melyeket a különböző ménesbirtokok, hagyományőrző egyesületek igyekeznek megőrizni és bemutatni a nagyközönségnek.

A szakdolgozatomat és így a kutatásomat is a Lófajták a hagyományőrző egyesületek címmel írom, melynek célja a hagyományőrzés és a régi magyar fajták megőrzésének fontosságára való felhívás.

A kérdőíves kutatásom során szeretném feltárni, hogy mennyire ismerik a hagyományőrző egyesületek bemutatóin résztvevő emberek ezeket a régi magyar fajtákat, illetve ha lovagolnak, fontos-e nekik, hogy magyar fajtát válasszanak. A 11 kérdésből álló kérdőívet összesen 91-en töltötték ki a Facebookon, illetve néhány esetben e-mail-en keresztül elküldve.

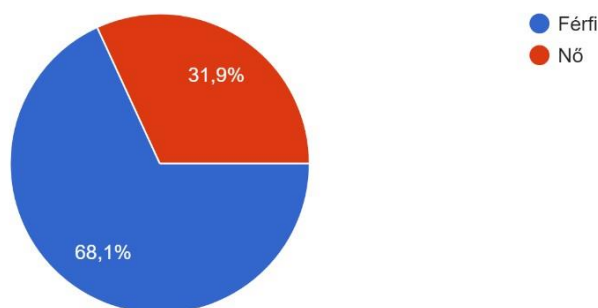
4. Vizsgálati eredmények és értékelésük

1. kérdés

Az Ön neme

A kitöltők 68,1%-a férfi és mindössze 31,9%-a volt nő. Az elsődleges következtetés az lehet, hogy a lovak és a hagyományőrzés témája elsősorban a férfiak érdeklődési körébe tartozik, azonban fontos kiemelni, hogy ez nem általánosítható a teljes lakosságra vagy a lovak iránt érdeklődők szélesebb körére.

Az Ön neme:
91 válasz

1. ábra

1. kérdés ábrája

2. kérdés

Melyik évben született?

Ezt kifejtős kérdésként tettem fel, így a válaszokat számszerűsíttem. 1955 és 1970 között 37 válaszadó született. 1971 és 1985 között 17 válaszadó született. 1986 és 2000 között 30 válaszadó született. A legfiatalabb válaszadó 2004-ben született, így 2001 és 2004 között 4 kitöltő született.

Az adatokból az derül ki, hogy az idősebb korosztály érdeklődik jobban a hagyományőrzés és a régi magyar lófajták iránt, míg a fiatalabb korosztály kevésbé foglalkozik ezzel a témával.

Ez azt jelentheti, hogy a hagyományőrzés és a magyar lófajták megőrzése iránti érdeklődés fokozatosan csökken az idősebb korosztályoktól a fiatalabbak felé haladva. Ennek számos oka lehet, egyik ilyen ok például az urbanizáció, amely egyre inkább eltávolítja az embereket a hagyományos vidéki életmódtól és értékektől.

3. kérdés

Milyen lófajtákkal találkozik általában hagyományőrző bemutatókon?

Az eredmények azt mutatják, hogy a résztvevők általában hucul lovakkal találkoznak legtöbbször a

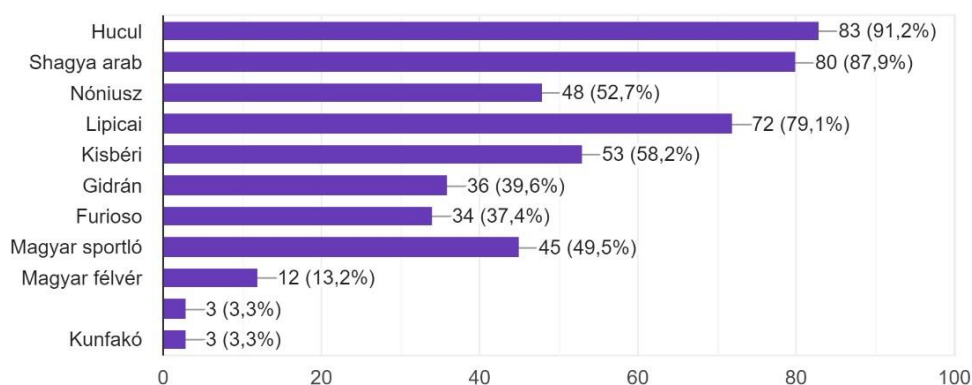
bemutatókon, ezt követi a shagya arab majd a lipicai. Ugyanakkor előfordulnak kisbéri félvérek, nóniuszok és magyar sportlovak is, náluk kevesebbszer gidránok és furiosok.

Ennél a kérdésnél megadtam egy egyéb válasz lehetőséget, ahova tetszés szerint írhattak be a kitöltők további lófajtákat. Így például a magyar félvér a 91 válaszból 12-en jelölték meg, valamint 3-an a kunfakó fajtát is bejelölték. Ennél a kérdésnél több választ is meg lehetett jelölni.

Az eredmények alapján azt lehet feltételezni, hogy a hagyományőrző egyesületek általában az olyan fajtákat preferálják melyek hagyományosan jellemzőek voltak Magyarországon, és amelyek a kulturális és történelmi örökség részét képezik. Az eredmények azt mutatják, hogy a hucul, a shagya arab és a lipicai fajták a legnépszerűbbek, valószínűleg azért mert ezek a fajták rendkívül mutatósok és történelmük az örökségünk részét képezik. Más fajták, mint például a gidrán, furioso, nóniusz, magyar sportló szintén előfordulnak, de kevésbé gyakran. Ennek eredményei arra is utalnak, hogy az egyesületek nem hagyják feledésbe merülni a hagyományos magyar fajtákat és fontosnak tartják mindegyiket egyaránt bemutatni.

Milyen lófajtákkal találkozik általában hagyományőrző bemutatókon?

91 válasz

2. ábra

3. kérdés ábrája

4. kérdés

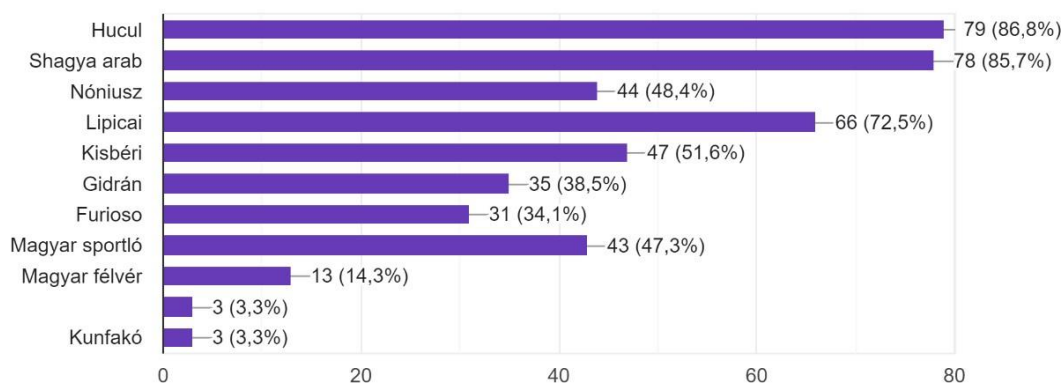
Ön szerint melyek a leggyakrabban használt lófajták a hagyományőrző bemutatókon?

Ezen a grafikonon szintén a hucul fajta lett a leggyakrabban előforduló lófajta, őt követi a shagya arab, a lipicai, a kisbéri félvér, a nóniusz, a magyar sportló, a gidrán és a furioso. Egyéb lehetőségként szintén megadtam a tetszőleges válaszlehetőséget, így 13-an megjelölték a magyar félvér és szintén 3-an a kunfakót. Ennél a kérdésnél több választ is meg lehetett jelölni.

A következtetés az lehet, hogy a hagyományőrző egyesületek általában a magyar lófajtákra összpontosítanak a bemutatóik során, és ezek közül is a leggyakrabban használják azokat, amelyek a legjobban megőrizték az eredeti génállományt és fajtajellegüket. Ez azt sugallja, hogy a hagyományőrző egyesületek szerepe és célja, hogy megőrizze a magyar lófajtákat.

Ön szerint melyek a leggyakrabban használt lófajták a hagyományőrző bemutatókon?

91 válasz

3. ábra

4. kérdés ábrája

5. kérdés

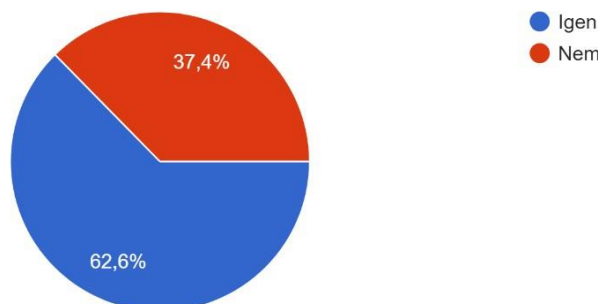
Ön lovagol rendszeresen?

A megkérdezettek 62,6%-a igennel, míg 37,4%-a nemmel felelt.

Mivel a megkérdezettek többsége rendszeresen lovagol, így valószínűleg érdeklődnek és támogatják a lovas kultúrát és az ezzel kapcsolatos hagyományőrzést is. Emiatt érdemes lehet ezzel foglalkozni valamint tovább kutatni a lovas közösségek szerepét és hatását a hagyományőrzés területén.

Ön lovagol rendszeresen?

91 válasz

4. ábra

5. kérdés ábrája

6. kérdés

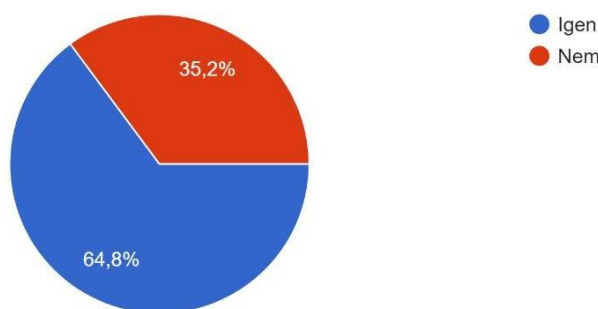
Ön saját lovon lovagol?

A megkérdezettek 64,8%-a igennel, míg 35,2%-a nemmel felelt.

Ebből azt lehetne feltételezni, hogy azok, akik saját lovon lovagolnak, nagyobb tapasztalattal rendelkeznek a lovaglás és a lovakkal kapcsolatos tudás terén. Így esetleg jobban érdeklődhetnek a lófajták és a hagyományőrzés témái iránt.

Ön saját lovon lovagol?

91 válasz

5. ábra

6. kérdés ábrája

7. kérdés

Ön milyen fajtájú lovon lovagol?

Ezt kifejtős kérdésként tettem fel. Összesen 91 válasz érkezett, amelyből a legtöbb magyar lófajta volt. 18-an shagya arabon lovagolnak, 15-en huculon, 12-en magyar félvéren, 8-an lipicain, 6-an furioson, 5-en lovagolnak arab telivéren, nóniuszon és gidránon, 4-en kisbéri félvéren, 3-an magyar sportlovon, 2-en kunfakón és quarter horse-on, és egy ember lovagol akhal tekén, a maradék 17 kitöltő nem lovagol mostanában.

Az adatok alapján azt lehet feltételezni, hogy a megkérdezettek nagyobb része érdeklődik a magyar lófajták iránt és szívesen is lovagol ezeken a fajtákon. Ez arra is utalhat, hogy a magyar fajták népszerűsége növekvő tendenciát mutat, és hogy az emberek egyre inkább felismerik a hazai fajták jelentőségét.

8. kérdés

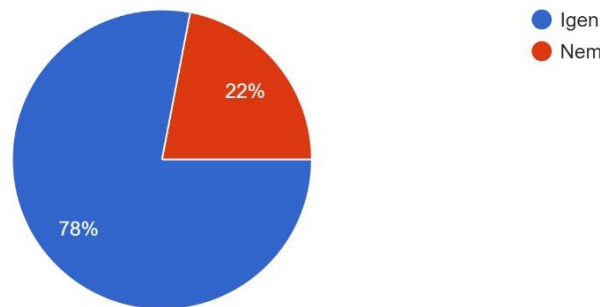
Önnek szempont volt, hogy milyen fajtájú lovat választ?

A 91 válaszból 71-en feleltek igennel és 20-an nemmel. Ezzel a kérdéssel megerősítést nyertünk azzal

kapcsolatban, hogy a magyar fajtáknak milyen nagy jelentősége van napjainkban is az emberek életében.

Önnek szempont volt hogy milyen fajtájú lovat választ?

91 válasz

6. ábra

8. kérdés ábrája

9. kérdés

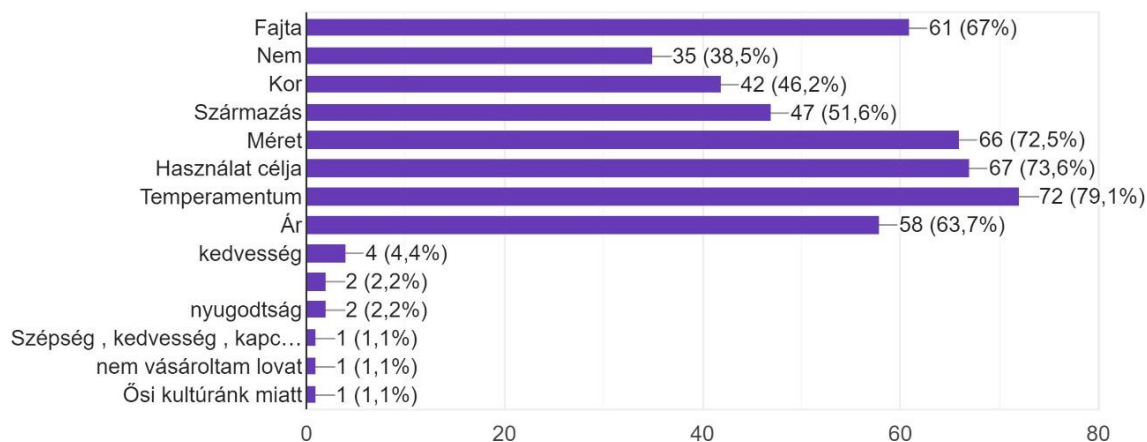
Milyen szempontok alapján vásárolt lovat?

Ennél a kérdésnél több választ is meg lehetett jelölni. A válaszadók 79,1%-a a temperamentumot jelölte meg, 73,6%-a a használat célját, 72,5%-a a ló méretét. 67%-a tartotta szem előtt a ló fajtáját, 63,7%-nak pedig fontos volt az ára. A származást 51,6% kitöltő jelölte meg, a kort 46,2%, a ló nemét pedig 38,5%. Válaszlehetőségként megadtam az egyéb lehetőséget, ahova szabadon írhattak a kitöltők szempontokat. 4,4 % írta a kedvességet, 2,2 %-nak a nyugodtság volt szempont, 1,1% írta a szépséget, kedvességet, kapcsolódást, 1,1% nem vásárolt lovat, 1,1%-nak pedig az ősi kultúra volta főszempont.

Azt lehet levonni ebből, hogy a lovak kiválasztásánál fontos szerepe van a személyes preferenciáknak, igényeknek. A temperamentum fontossága jelzi, hogy a megkérdezettek számára a lovaglás élményén és a hagyományörzés jelentőségén túl fontos lehet a lovak személyisége és viselkedése is.

Milyen szempontok alapján vásárolt lovat?

91 válasz

7. ábra

9. kérdés ábrája

10. kérdés

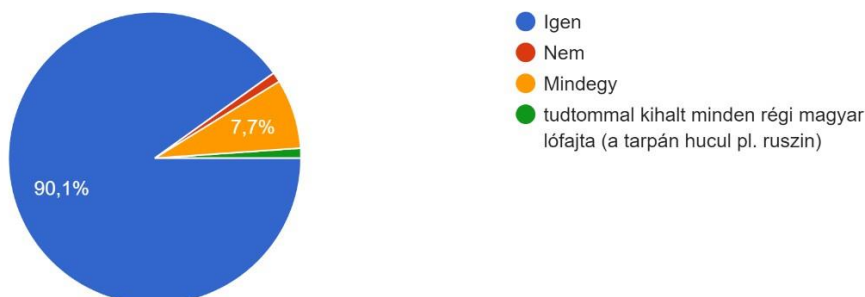
Ön fontosnak tartja-e, hogy a hagyományőrző bemutatókon magyar fajtákat használjanak?

A megkérdezettek 90,1% igennel felelt, míg 7,7% a mindegy választ jelölte meg. 1,1% választotta a nemet és 1,1% szerint kihalt minden régi magyar lófajta.

Az eredmények azt mutatják, hogy a megkérdezettek nagy része támogatja a magyar fajták használatát a hagyományőrző bemutatókon. Ez azt mutatja, hogy számukra fontos az őshonos lófajták megőrzése és bemutatása. Ezen túlmenően az eredmények arra is utalnak, hogy a magyar lófajták népszerűsége és fontossága továbbra is megmaradt az emberek szemében.

Ön fontosnak tartja-e, hogy a hagyományőrző bemutatókon magyar fajtákat használjanak?

91 válasz

8. ábra

10. kérdés ábrája

11. kérdés

Ha Önnek módja lenne lovat választani, milyen magyar fajtát választana?

A válaszadók 22%-a jelölte meg a hucul lovat, szintén 22% a shagya arabot, 12,1 % a lipicait, 8,8 % a gidránt és szintén 8,8% a magyar sportlovat. 6,6 % jelölte meg a nóniuszt, 5,5 % a furiosot, 3,3 % a kisbérit, szintén 3,3% pedig a kunfakót. 7,7% pedig nem magyar fajtát jelölt meg.

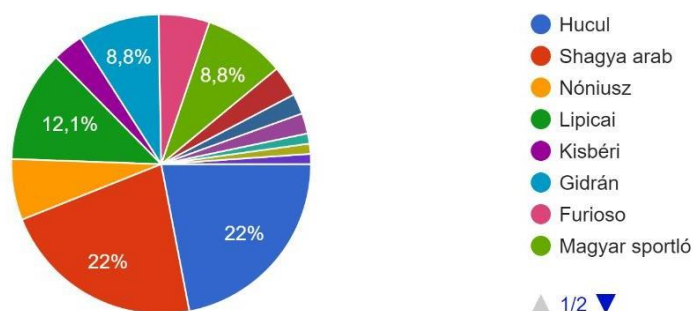
Az eredmények alapján azt lehetne mondani, hogy a megkérdezettek számára a hagyományörzés szempontjából fontosnak tartott magyar fajták közül a hucul, a shagya arab és a lipicai lovak a legnépszerűbbek. A kisbéri, a nóniusz, a magyar sportló, a gidrán és a furioso valamint a kunfakó is ismert, de nem olyan népszerűek, mint az első három fajta.

Az lehet az oka, hogy ezek a fajták hagyományosan nagyon fontosak voltak Magyarország történelmében és kultúrájában, így az emberek erős érzelmi kötődést érezhetnek irántuk. Emellett ezek a fajták általában sokoldalúak és számos tevékenységre alkalmazhatóak, ami szintén hozzájárulhat népszerűségükhöz.

A hucul például kiválóan alkalmas hegyvidéki túrákhoz, a shagya arab pedig kiváló versenyló és egyben remek dísló is lehet. A lipicai pedig szintén sokoldalú fajta, kiválóan teljesít fogatban, de alkalmas lovasiskolai oktatásra is.

Ha Önnek módja lenne lovat választani, milyen magyar fajtát választana?

91 válasz

9. ábra

11. kérdés ábrája

5. Következtetések, javaslatok

A kérdőíves kutatás eredményei alapján látható, hogy a megkérdezettek többsége rendszeresen lovagol és sokan közülük saját lovon is lovagolnak. A legtöbben a magyar fajták közül választanak lovat, különösen népszerűek a hucul, shagya arab és lipicai fajták. A legfontosabb szempontok a ló kiválasztásakor a temperamentum, a használat célja, a méret és a fajta voltak.

A megkérdezettek többsége fontosnak tartja, hogy a hagyományörző bemutatókon magyar fajtákat használjanak, és ha módjuk lenne, akkor is a magyar fajták közül választanának. Az eredmények alapján azt is látni lehet, hogy a hucul fajta a legnépszerűbb a magyar fajták közül.

A kutatás arra is rámutatott, hogy a lovaglás, mint hobbi nagyon drága, mivel sok embernek szempont az ár a lóvásárlásnál, ebből adódóan javasolható lenne állami támogatással lovastáborokat szervezni, ahol mindenki számára elérhető lenne a lovaglás és a résztvevők megismerhetnék Magyarország lófajtait.

Ezekből a következtetésekből azt lehet levonni, hogy a magyar fajták népszerűsége a lóvásárlók körében magas, és a magyar lótenyésztésnek fontos szerepe van a lovas rendezvényeken való megjelenésben. Emellett a temperamentum fontos szempont a ló kiválasztásakor, ami azt jelzi, hogy az embereknek fontos a lovak jelleme és a velük való kapcsolat.

Az alapján, hogy a legtöbben a hucul, shagya arab és lipicai fajtákat preferálják javasolható lenne az egyesületek számára a többi fajta (nóniusz, kisbéri félvér, gidrán, furioso) a jelenleginél hatékonyabb népszerűsítése.

Ezen kívül javasolható lenne a bemutatók szélesebb körű népszerűsítése, hogy minél többen megismerhessék és értékelhessék a hagyományörző lovas kultúrát. Ebben a tekintetben fontos lenne, hogy az egyesületek minél több közösségi eseményen, fesztiválon, kiállításon vegyenek részt, ahol a látogatók megismerhetik tevékenységüket és a lófajtaikat is, amelyeket használnak.

A kérdőíves kutatásomra alapozva az alábbiakat tudnám még javasolni. Akinek módja van rá, támogassa a hagyományörző egyesületeket, rendezvényeket, amelyek célja, többek között, a magyar fajták megőrzése és bemutatása. Lehetőséget kell biztosítani az érdeklődők számára, akár képzési lehetőséget, akár táborokat, hogy minél többen megismerjék és megszeressék a magyar fajtákat. Esetleg érdemes lehet kampányokat létrehozni, amelyeknek célja az lenne, hogy az emberek felismerjék és megszeressék a magyar lófajtaikat. Továbbá javasolható lenne, hogy további állami támogatásokat biztosítsanak a magyar fajták tenyésztése és megőrzése céljából. Érdemes lehet a magyar fajták tenyésztésének és bemutatásának külföldi népszerűsítése, hogy a fajták népszerűsége nemzetközi szinten is nőjön. Valamint célszerű lenne kifejleszteni könnyen elérhető online ismeretterjesztőket, oktatási anyagokat a magyar fajták történetéről és jellemzőiről, amelyek bárki számára elérhetőek lennének. Létre lehetne hozni olyan közösségi oldalakat, fórumokat, ahol a tagok

megoszthatják egymással tapasztalataikat, képeiket és segítséget is nyújthatnak egymásnak a fajtákkal kapcsolatos kérdésekben.

6. Összefoglalás

Szaktervezőzetomban szerettem volna rávilágítani a lovas hagyományőrzés fontosságára és bemutatni a hagyományőrző egyesületeken használt lófajtákat. Ez nemcsak a hagyományőrzők és lovasok számára fontosak, hanem a kulturális örökségünk szempontjából is értékesek.

Az egyesületek szerepe kiemelkedő a lófajták és lovas hagyományok megőrzésében, hiszen az ő tevékenységük révén juthatnak el ezek az értékek a jövő generációjához.

A következőkben bemutattam a legfontosabb magyar, illetve hazánkhoz kötődő lófajtákat, mint például a hucult, a shagya arabot, a nóniuszt, a lipicait, a kisbérit, a gidránt, a furiosot és a magyar sport lovat. A lófajták történelmi háttéréről és képességeikről van szó, valamint az is kiderül, miért, fontos az adott fajta megőrzése.

A kérdőíves kutatásomból pedig kiderült, hogy a megkérdezettek többsége rendszeresen lovagol és fontos nekik, hogy magyar fajtát válasszanak. A legnépszerűbb magyar lófajták a hucul, a shagya arab és a lipicai.

A kutatás eredményei alapján pedig javaslatokat fogalmaztam meg a lófajták megőrzése és az érdeklődés felkeltése érdekében.

Az elmúlt évtizedekben a lovas hagyományőrzés és az ezzel kapcsolatos tevékenységek egyre nagyobb népszerűsége tettek szert hazánkban és világszerte egyaránt. A hagyományőrző egyesületek nagy szerepet játszanak a magyar lófajták megőrzésében és népszerűsítésében is.

A magyar lófajták megőrzése és hagyományőrzése több okból is nagyon fontos. Ezek a lovak azontúl, hazánk kulturális és történelmi értékei közé tartoznak, értékesek a biológiai diverzitás szempontjából is. Ezek a lófajták a hazai éghajlati és talajviszonyokhoz alkalmazkodva fejlődtek ki, és az évszázadok alatt kialakult egyedi tulajdonságaikat kifejezetten a magyar területek sajátosságaihoz igazodtak.

A hucul lófajta például rendkívül strapabíró és kemény munkára is alkalmas, és egyben kitűnően alkalmazkodik a magyar hegyes, dombos körülményekhez is.

A shagya arab szintén strapabíró és kitartó, rendkívül gyors és kiváló sportlóként ismert.

A nóniusz lófajta nagy testalkattal rendelkezik, vérmérsékletét tekintve pedig nagyon higgadt és a magyarországi területeken való szelektálás során a nehéz munkavégzésre nevelték ki.

A lipicai magassága a nóniusznál kisebb ugyan, de rámás, barokkos felépítésű, strapabíró és kemény ló. Kiválóan alkalmas fogathajtásra, de használják lovasíjászatban és magasiskolai lovaglásra egyaránt.

A kisbéri félvér rendkívül intelligens és nyugodt, nagyszerűen alkalmazható szinte bármilyen lovas szakágban.

A gidrán lófajtánk szintén nagyon értékes és számos versenyen értek el kiemelkedő eredményeket a gidrán lovak.

A furioso pedig a magyarországi katonai állomány számára került kitenyésztésre, de egyedei a mai napig fontos szerepet játszanak a lovasok és lókedvelők életében higgadt temperamentumukkal.

A magyar sportló pedig az utóbbi években egyre nagyobb figyelmet kap a hazai és nemzetközi lovasversenyeken.

Ezen lófajták megőrzése nemcsak a magyar kultúra, hanem az egész világ lótenyésztésének érdeke is lehet. A fajták megőrzése és fenntartása a genetikai diverzitás megőrzésének fontos része és ez nagyban hozzájárul a lófajták egészségéhez is. Emellett az ősi magyar lófajták a hagyományos lovas kultúra fontos részét képezik, amelyek továbbra is élnek szerte a világban.

Azért is fontos a lófajták megőrzése és fenntartása, hogy az utókor is ismerhesse, tanulmányozhassa őket.

A régi magyar lófajták megőrzése nemcsak a múltról, hanem a jövőről is szól. A fajták megőrzése és a tenyésztés hatással van az elkövetkezendő évekre, évtizedekre vagy akár évszázadokra is. Így tehát a magyar lófajták megőrzése nemcsak a magyar kultúra és hagyományok őrzése szempontjából fontos, hanem a globális lótenyésztés tekintetében is kiemelkedő jelentőségű lehet.

7. Szakirodalom jegyzéke

Kaposi A. (2011): Magyarország lóállományának átalakulása a XX. században. Agrártörténeti szemle, p. 56-76.

Tóth L. – Várady J. (1980): A lipicai ló Magyarországon. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest

Ócsag I. (1989): A kisbéri félvér. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest

Internet1: <https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/cac99dcc-253d-40d0-b2be-80a3cf7fc1be/content> (2023. április 2.)

Internet2: <https://www.lovasok.hu/index-archive.php?i=8675> (2023. április 2.)

Internet3: <https://babolnamentes.hu/shagya-arab/> (2023. április 2.)

Internet4: <http://noniuszegyesulet.hu/a-noniusz-lo/a-noniusz-fajta/> (2023. április 7.)

Internet5: <https://docplayer.hu/7144259-A-noniusz-fajta-marmagassaganak-vizsgalata-1877-1936-mezohegyes.html> (2023 április 7.)

Internet6: <http://www.menesgazdasag.hu/hu/lofajtaink/lipicai-lovak.html> (2023 április 9.)

Internet7: <https://lipicailo.hu/a-lipicai-lo/tortenet/> (2023 április 9.)

Internet8: <https://www.kisberifelver.hu/index.php/irodalom/fajtatortenet> (2023 április 9.)

Internet9: <http://www.sportlo.hu/hungarian/horses/kisberi.html> (2023 április 12.)

Internet10: https://mad-hatter.it.unideb.hu/portal/displayDocument/Szervezeti%20%C3%A1rak/AKIT/Dokumentumt%C3%A1r/DTTI/Fajt%C3%A1ink_DTTI/Gidr%C3%A1n.pdf (2023 április 13.)

Internet11: <https://gidranegyesulet.hu/fajtatortenet/> (2023 április 13.)

Internet12: <http://www.menesgazdasag.hu/hu/gidran-lovak.html> (2023 április 17.)

Internet13: <https://csinosfarm.webnode.hu/a-lovakrol-/lofajtak-es-jellemzoik/> (2023 április 17.)

Internet14: <http://www.furiosonorthstar.hu/fajta-ismertetese/> (2023 április 19.)

Internet15: <https://mezohegyesbirtok.hu/gazdasag/lotenyesztes/furioso/> (2023 április 20.)

Internet16: <https://mezohegyesbirtok.hu/gazdasag/lotenyesztes/magyar-sportlo/> (2023. április 23.)

Internet17: <http://www.sportlo.hu/hungarian/horses/magyarsportlo.html> (2023 április 23.)

NYILATKOZAT

szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: SOMOGYI MINKA
A Hallgató Neptun kódja: 6417TR
A dolgozat címe: LÓFÁJTÁK A HAGYOMÁ'NYŐRZŐ EGYESÜLETEK BEMUTATÓIN
A megjelenés éve: 2023
A konzulens tanszék neve: ÉLETTANI ÉS TAKARMÁ'NYOZÁ'STANI INTÉZET

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlant állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: 2023 év április hó 28 nap

Somogyi Minka

Hallgató aláírása

NYILATKOZAT

Alulírott SOMOGYI MINKA, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, GEORGIKON Campus, MEZŐGAZDASÁGI MÉRNÖK szak nappali tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Szakdolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2023 év április hó 28 nap

Somogyi Minka

Hallgató

KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

Somogyi Minka (hallgató Neptun azonosítója: G417TR) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: Keszthely, 2023. május 2.

Dr. Bartos Ádám
Belső konzulens